

OVER PLUIMVEE

FOK- STRATEGIEËN

Door: Greg Davies

(Australië)

Foto & fokker: Bobo Athes.

OVER PLUIMVEE ~ FOKSTRATEGIEËN - Door Greg Davies (Australië)

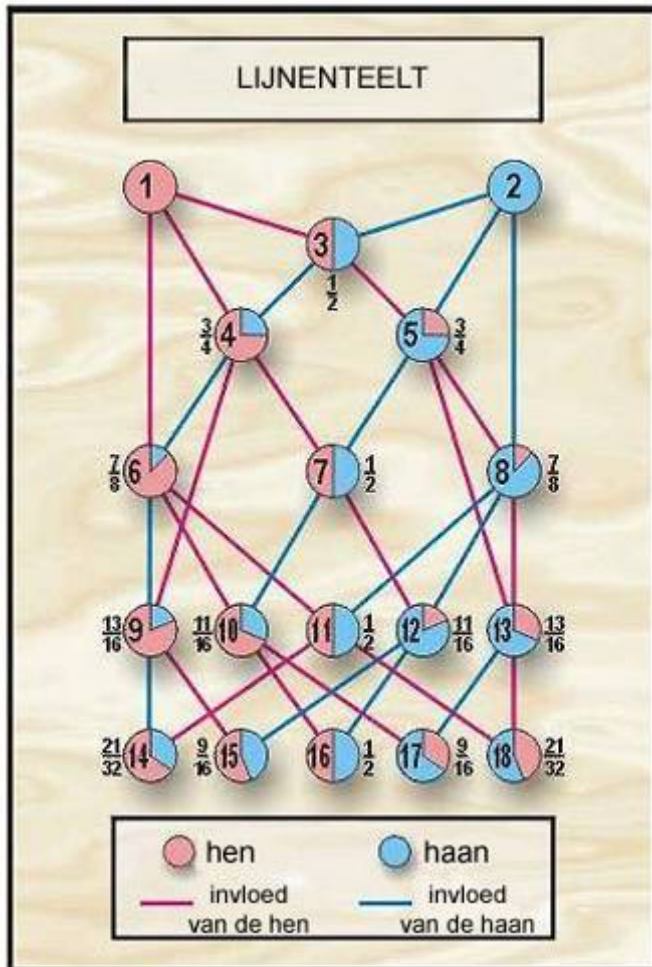
Je eigen kippen fokken... dat maakt kippen houden pas echt interessant! Kippen HOUDEN is één ding, maar je eigen stam fokken van je gekozen ras, dat is iets heel anders. De wereldwijd beroemde fokkers hebben naam gemaakt door zorgvuldige selectie en veredeling van hun dieren, en nu is het jouw beurt om de eerste stap te zetten.

Er zijn een aantal verschillende fokstrategieën die de serieuze fokker kan gebruiken om zijn dieren te verbeteren. Maar eerst moeten we precies weten hoe de door ons gekozen rassen eruit moeten zien en welke eigenschappen belangrijk zijn. In de meeste landen heeft de Pluimvee Bond in samenwerking met diverse rasverenigingen, een Standaard voor elk ras opgesteld. Hierin worden tot in detail beschreven: de kenmerken van zowel de mannelijke als vrouwelijke hoenders, een gedetailleerde beschrijving van de kleurslagen, ernstige gebreken en eventueel de toekenning van punten (belangrijkheid) voor de verschillende onderdelen van het dier. De volgorde van belangrijkheid is verschillend voor elk ras en soms ook nog verschillend voor de variëteiten binnen een ras. De Australian Poultry Standards Committee, American Poultry Association, American Bantam Association en de British Poultry Club zijn enkele van de organisaties die Standaards publiceren; in NL is dat Kleindierliefhebbers Nederland. Het is voor elke fokker belangrijk om (een kopie van) de Standaardbeschrijving te hebben van het gehouden ras omdat men anders niet weet wat de belangrijke raseigenschappen zijn; zonder die kennis weet men niet waar men op moet letten.

Zodra je de Standaard hebt gelezen, het ras bij andere fokkers hebt bekeken en een goed beeld voor ogen hebt hoe dat ras er uit moet zien, is het tijd om de dieren waarmee je van plan bent fokken met een zeer kritische blik te bekijken.

De selectie van de fokdieren is van het grootste belang. Het heeft geen zin om te proberen om goede kwaliteit kippen te fokken uit kippen van slechte kwaliteit en met allerlei fouten. (De enige uitzondering hierop is als je bezig bent met de fok van zeer zeldzame rassen waarvan geen betere dieren voorhanden zijn) Een dier met een fout die gemakkelijk kan worden verholpen met oordeelkundige fokkerij, hoef je niet uit te sluiten. Kijk naar het gehele dier en vorm je eigen oordeel, of vraag advies bij een ervaren kweker. Het is altijd verstandig om een mentor te vinden die ervaring heeft met het gekozen ras. Als je tot het besluit komt dat je dieren niet goed genoeg zijn om te gebruiken, doe ze dan weg en koop een trio van de beste kwaliteit die je je kunt veroorloven.

Enige methoden om te fokken:

Lijnenteelt

Hierbij worden twee onverwante dieren, en de nakomelingen uit de navolgende generaties aan elkaar gepaard en wel dusdanig dat er twee lijnen ontstaan, elk gebaseerd op één ouderdier. De afkomst van enig nakomeling, ongeacht welke generatie, kan terug herleid worden tot de ene of de andere oorspronkelijke ouder, als tenminste alles goed is bijgehouden in de stamboom.

Theoretisch kan de genenpool van de eerste kruising oneindig vaak herhaald worden. Links zie je een overzichtje dat dit uitbeeldt.

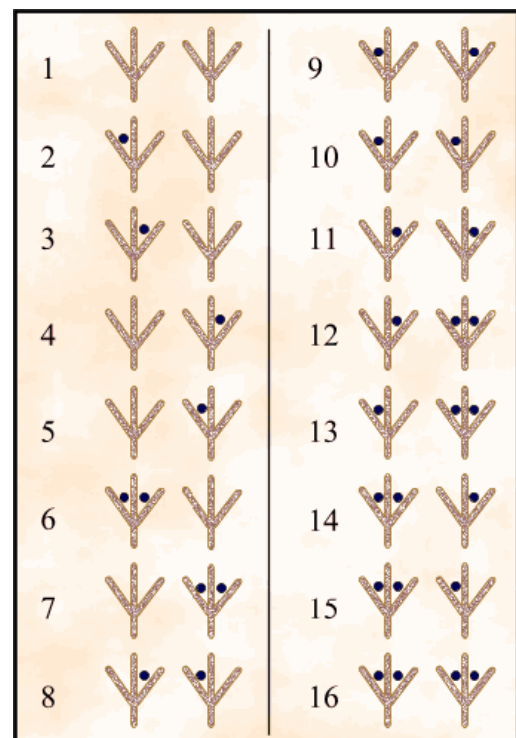
Inteelt

Een variant van de Lijnenteelt, waarbij broer/zuster paringen worden gebruikt. In het algemeen wordt dit gedaan om bepaalde eigenschappen in een foklijn vast te leggen. Inteelt kan riskant zijn als het te vaak wordt gebruikt, en de meeste ervaren fokkers gebruiken het slechts éénmaal in een lijn.

Uitkruisen

Is wanneer een onverwant dier wordt ingebracht om vers bloed aan een

bestaande lijn toe te voegen. Meestal gebruikt waar een stam zwak is geworden door een beperkte genenpool. Uitkruisen is riskant omdat vele ongewenste eigenschappen ingebracht kunnen worden als het nieuwe dier niet zorgvuldig is uitgekozen. Een stam hoenders gemaakt door lijnenteelt zou geen uitkruising nodig moeten hebben voor vele, vele jaren, als het systeem goed wordt gevolgd. Nooit (en dat meen ik, nooit) alleen uitkruisen in een fokjaar! Fok ook een aantal kuikens uit je bestaande foklijn, zodat in het geval dat de uitkruising mislukt, je terug kunt vallen op je oorspronkelijke materiaal. Markeer de kuikens van een uitkruising altijd (bijv. teenmerk*) en houdt de afkomst van elk kuiken goed bij. Als een uitkruising niet werkt, ruim dan al die kuikens op. Eén druppel 'besmet' bloed kan jaren fokwerk te niet doen, en sommige stammen komen nooit meer goed.

*In de meeste Europese landen worden kuikens met een teenmerk gediskwalificeerd op de show. In plaats daarvan kan je plastic kuikenringetjes gebruiken, die in veel kleuren verkrijgbaar zijn. Je kan wisselen met kleur en met linker- of rechterpoot, ze zijn zelfs beschrijfbaar met watervaste stift.

Compenserende paring

Het proces waarbij een dier met een bepaalde zwakte (bijv. een slechte kam) wordt gepaard aan een dier dat wel goed is op dat punt. Theoretisch zouden de nakomelingen verbeteringen moeten tonen, wat betreft het zwakke punt. Het kan riskant zijn als niet op alle aspecten van beide ouderdieren is gelet en andere fouten naar voren komen.

Boven: Compenserende paring om tekening te verbeteren. Foto: Bobo Athes.

Andere methoden, waard om te overwegen:

Gerichte paring (Een op een)

Hierbij wordt een enkel mannelijk dier gekoppeld aan één enkel vrouwelijk dier. Dit kan de eerste paring van een lijnenteelt strategie zijn, of een compenserende paring, fokparing, een inteelt paring of een uitkruising.

Aparte Hanen- en hennenfok

Hierbij worden twee verschillende lijnen gemaakt, een voor het fokken van tentoonstellingshanen en een andere voor tentoonstellingshennen. Rassen als gepelde Hollandse hoenders en zwarte Leghorns moeten op deze wijze worden

gepaard. Om tentoonstellingshennen te maken zijn de fokhennen doorgaans van tentoonstellingskwaliteit terwijl de haan van een zogenaamde hennenfok stam is. Deze hanen zijn niet geschikt om tentoon te stellen. Het omgekeerde geldt voor de hanenfok stam.

Kunstmatige inseminatie

Meestal gebruikt waar natuurlijke bevruchting moeilijk is. Cochin krielen en Indische vechtkrielen zijn rassen waar dit voor geldt. De haan wordt 'gemolken', het sperma wordt verdund en bij de geselecteerde hennen ingebracht. Op deze wijze kan een groot aantal hennen door het zaad van één haan worden bevrucht, veel meer dan via een natuurlijke bevruchting. Als deze methode te ver wordt doorgevoerd dan zou de natuurlijke bevruchtingsmethode wel eens verloren kunnen gaan. Filmpje K.I. <http://www.youtube.com/watch?v=pFXEtUFFgVO>

Boven: Dat moet wel echte liefde zijn! Foto: Romme, archief AE.

De meeste fokkers gebruiken een combinatie van deze methoden en ontwikkelen hun eigen werkmodel. Vergeet niet dat het doel is om altijd te streven naar verbetering van de kwaliteit van je kippen. Wat werkt voor de fokstam van je buurman, hoeft niet te werken voor jou. Laat je niet gek maken door een eventuele misser van de keurmeester bij de beoordeling, of door tijdelijke rages die af en toe ontstaan om een bepaalde kant op te gaan met de fokkerij. Neem de standaardomschrijving zo letterlijk mogelijk en wijk niet af van je gekozen pad, tenzij er iets vreselijk mis gaat. Maar als de fokdieren goed gekozen zijn en je de resultaten goed bijhoudt, is dat risico minimaal.

Veel succes en veel plezier met de fokkerij!

Zie ook een eerder gepubliceerd artikel over dit onderwerp:
<http://www.aviculture-europe.nl/nummers/11E01A08.pdf>